

De kerkuil binnenstebuiten

Spits je oren voor deze muizen

In grote delen van Vlaanderen bestaat het menu van de kerkuilen voor een groot deel uit spitsmuizen. Voor deze soort haalt de kerkuil zeker de neus niet op. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld onze huispoes, die weliswaar deze muizen wel vangt maar zeker niet opeet en dit omwille van de aanwezigheid van stinkklieren (muskusklier) bij de staart. Die verspreide blijkbaar een onsmakelijk geur waarmee ze hun territorium markeren. Aangezien het reukorgaan van onze kerkuil maar zwakjes is ontwikkeld, vormen spitsmuizen totaal geen probleem. Op die manier vallen er enkele concurrenten weg. Alhoewel ook steenmarter, wezel, bos- en steenuil ook wel een spitsmuis vermogen.

Spitsmuizen zijn echte insecteneters. De meeste hebben een spitse snuit, vandaar de naam, en een goed ontwikkelde reukzin die een belangrijke rol speelt in hun zoektocht naar voedsel. Hun puntige tanden kraken de slakkenhuisjes of de harde pantsers van de insecten.

Een vijftal soorten spitsmuizen staan op het menu van de kerkuil : de bosspitsmuis en de huisspitsmuis zijn de meest courante van het vijftal maar daarnaast heb je nog de dwergspitsmuis, de waterspitsmuis en de veldspitsmuis.

De bosspitsmuis komt voor in diverse landschapstypen met een bodembedekkende vegetatie : in ruige graslanden en bermen, maar ook onder heggen, parken, rietkragen en zelfs in heide en duinen. Vooral het feit dat de bodem koel en vochtig blijft stellen ze op prijs. In de winter leven ze voornamelijk ondergronds en mijden dan ook zandige gronden met een losse bodem. Alhoewel het gewicht van een bosspitsmuis slechts 9 à 13 gram bedraagt (voor een, veldmuis is dit 14 à 40 gram) neemt hij een belangrijke plaats in op het menu van een kerkuil. Ze worden gemakkelijker gevangen omdat ze bijna continu actief zijn en bovendien vaak achter elkaar als prooi worden gevangen, vnl. jonge bosspitsmuizen. Deze muizen hebben namelijk de gewoonte om samen met de moeder op stap te gaan met moeder muis voorop gevolgd door een reeks jonge spitsmuizen die zich telkens in de staartwortel vastbijten van hun broer/zus. Het is dan ook een klein kunstje om een hele familie bosspitsmuizen te verorberen.

De nestplaats ligt vaak bovengronds, tussen boomwortels of ergens in een holle ruimte, alhoewel het nest zich ook in hun ondergronds gangenstelsel kan bevinden. Spitsmuizen graven zelden eigen gangen maar maken gebruik van verlaten gangen van andere kleine zoogdieren. Tijdens de winter zoeken ze plaatsen op met een dikke humuslaag. Zo kan je ze terugvinden in de huiscomposthoop. Hun voedsel bestaat voornamelijk uit insecten die ze ondergronds tegenkomen, maar ook uit slakken die ze vaak met huisje en al opeten. Enkel in de paarperiode kunnen bosspitsmuizen soortgenoten verdragen. De rest van de tijd leven ze solitair en dus sterk territoriaal. Mannetjes kunnen zeer agressief zijn, soms tot bloedens toe. De dichtheid kan variëren van 1 tot 50 dieren per hectare.

Een vrouwtje bosspitsmuis is pas seksueel actief in het tweede levensjaar maar dan gaat het snel : in goede omstandigheden kan ze 2 tot 6 nesten krijgen met gemiddeld 4 tot 8 jongen met een draagtijd van slechts 20 dagen. De volwassen exemplaren sterven reeds in de zomer of het jaar waarin ze seksueel actief zijn. Hierdoor bestaat de populatie in het najaar voor 90 % uit spitsmuizen die in dat jaar zijn geboren. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de maximumleeftijd slechts 16 maanden bedraagt.

Bospitsmuizen zijn veelvraters : ze eten dagelijks maar liefst 45-77 % van hun eigen lichaamsgewicht. Dit is nodig om hun hoge energieverbruik te compenseren. Ze houden slechts een tiental keer een kort 'muizenslaapje' om voor de rest van de dag én nacht bezig te zijn met hun zoektocht naar voedsel en leggen dan ook tussen 1 en 2,5 km af per 24 u. Omdat er 's winters minder voedsel aanwezig is, reduceert de bosspitsmuis haar gewicht door de organen en schedeldikte te beperken, waardoor ze voor 40 % aan energiebesparing doet. Het

lichaamsgewicht daalt hierdoor van 8 tot 6,5 gram om vervolgens tijdens het tweede jaar terug te stijgen tot 11 gram, wanneer de conditie moet stijgen om aan de voortplanting te beginnen.